

Sygn. akt II CSK 128/15

POSTANOWIENIE

Dnia 29 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Iwona Koper

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku G. K. – S. i R. K.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Starosty K. oraz E. Spółki Akcyjnej w G. Oddziału w K.

o ustanowienie służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 29 stycznia 2016 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania E. Spółki Akcyjnej w G. Oddziału w K.

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 9 października 2014 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 9 października 2014 r. Sąd Rejonowy w K. ustanowił na nieruchomości w K. przy ul. B. [...], stanowiącej działkę nr 7/6, objętej księgą wieczystą nr [...], i na wchodzących w skład nieruchomości w K. przy ul. B. [...] działkach nr 6/1, nr 6/5, nr 7/1, objętej księgą wieczystą nr [...], stanowiących współwłasność wnioskodawców w częściach równych, służebność przesyłu na rzecz uczestnika postępowania o treści szczegółowo określonej w sentencji postanowienia, zasądził na rzecz wnioskodawców solidarnie od uczestnika postępowania 5 710 zł tytułem jednorazowego wynagrodzenia i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd ustali, że z wymienionych wyżej działek tylko działka nr 7/1 jest zabudowana domem i przylegającym do niego dwoma budynkami gospodarczymi. Przy granicy działek nr 6/1, nr 6/5 i nr 7/6, w obszarze ul. B. znajdują się trzy słupy, na których zawieszono przewody sieci elektrycznej niskiego napięcia, a w południowo-zachodniej części działki nr 7/6 znajduje się podziemny przewód sieci elektrycznej niskiego napięcia. Na potrzeby prawidłowej obsługi linii elektrycznej i jej urządzeń niezbędny jest pas gruntu o szerokości 1 metra, którego przebieg na nieruchomościach został określony według opinii biegłej L. B.

Lokalizacja sieci elektrycznej nie zmienia sposobu korzystania z nieruchomości i nie zakłóci go w przyszłości. Wartość służebności obejmuje więc tylko wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości w wysokości 5710 zł, mające charakter świadczenia jednorazowego.

Wojewoda [...] decyzją z dnia 23 grudnia 1998 r. stwierdził, że Energetyka K. SA, będąca następcą prawnym zarządcy gruntów Skarbu Państwa, jakim w dniu 5 grudnia 1990 r. było Przedsiębiorstwo Państwowe Zakład Energetyczny, nabyła z dniem 5 grudnia 1990 r. prawo użytkowania wieczystego gruntu Skarbu Państwa o powierzchni 1,0250 ha, położonego w K. przy ul. W., składającego się z działek nr 6/4, nr 6/5, nr 4/2, nr 5/5, nr 10/2 i nr 10/1 oraz prawo własności budynków i

urządzeń trwale związanych z gruntem. Na tych działkach, objętych księgą wieczystą nr [...], znajduje się Główny Punkt Zasilania K.-P.

Sąd pierwszej instancji nie podzielił zarzutu uczestnika postępowania, że nabył on przez zasiedzenie służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Nie zdołał on bowiem wykazać przebiegu służebności na nieruchomości wnioskodawców. W wypadku zaś przyjęcia, że Skarb Państwa nabył sporną służebność, uczestnik postępowania powinien - czego jednak nie zrobił - wykazać, że Skarb Państwa przeniósł na niego nie posiadanie służebności, lecz prawo służebności z określonym przebiegiem sieci elektrycznej. Tymczasem uczestnik nie przedstawił na tę okoliczność ani stosownej umowy w formie aktu notarialnego, ani orzeczenia sądu. W tej sytuacji, w ocenie Sądu należało uwzględnić żądanie wnioskodawców ustanowienia służebności przesyłu.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację uczestnika postępowania.

Podzielając ustalenia faktyczne i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji, Sąd odwoławczy podkreślił, że uczestnik postępowania nie sprostął ciężarowi wykazania posiadania służebności w rozumieniu art. 352 k.c., nie przedstawił dowodu na okoliczność przebiegu i zakresu posiadania służebności. W ocenie Sądu w celu wykazania tej okoliczności uczestnik powinien był - czego jednak nie zrobił - złożyć wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego i dowodu z oględzin nieruchomości. Sąd drugiej instancji nie znalazł podstaw do podzielenia zarzutu kwestionującego prawidłowość ustalenia wynagrodzenia z tytułu służebności przesyłu. Wniosek o przeprowadzenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z prywatnej opinii biegłego uznał na podstawie art. 381 k.p.c. za spóźniony; podniósł ponadto, że zawnioskowany dowód nie może stanowić w rozumieniu art. 278 k.p.c. dowodu z opinii biegłego sądowego.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach, pełnomocnik uczestnika postępowania zarzucił naruszenie art. 285, art. 305³ § 1 k.c., art. 386 § 4 k.p.c., art. 626 § 2 w związku z art. 626 § 3 k.p.c. i art. 217 k.p.c. Powołując się na te podstawy wniósł o uchylenie postanowień Sądów obu instancji i przekazanie

sprawy do ponownego rozpoznania bądź o uchylenie zaskarżonego postanowienia i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie wniosku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy rozważyć zasadność drugiej podstawy kasacyjnej, albowiem w ramach tej podstawy podniesiono zarzuty naruszenia przepisów postępowania zmierzające do podważenia podstawy faktycznej zaskarżonego postanowienia. Skuteczne podniesienie zarzutu naruszenia prawa materialnego wchodzi natomiast zasadniczo w rachubę tylko wtedy, gdy ustalony w postępowaniu apelacyjnym stan faktyczny, będący podstawą zaskarżonego orzeczenia, nie budzi wątpliwości (por. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97 (OSNC 1997, nr 9, poz. 129).

Zdaniem skarżącej postanowienia Sądu pierwszej i drugiej instancji zostały wydane z naruszeniem art. 217 k.p.c. przez nieprzeprowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu, mimo że zgłoszony przez uczestnika postępowania wniosek dowodowy nie został powołany dla zwłoki, a okoliczności sprawy nie zostały dostatecznie wyjaśnione.

Przede wszystkim zarzut wydania postanowienia o ustanowieniu służebności przesyłu przez Sąd pierwszej instancji z naruszeniem art. 217 k.p.c. uchyła się spod kontroli kasacyjnej, ze względu na charakter skargi kasacyjnej, która jest środkiem zaskarżenia przysługującym od określonych orzeczeń sądu drugiej (art. 398¹ i art. 519¹ k.p.c.), a nie pierwszej instancji. Od orzeczeń sądu pierwszej instancji przysługuje natomiast apelacja (art. 367 § 1 i art. 518 k.p.c.) i w niej należy przedstawiać zarzuty naruszenia prawa przez sąd pierwszej instancji. W wypadku wadliwego – w ocenie skarżącego – rozpoznania zarzutu apelacyjnego przez sąd drugiej instancji, możliwe jest oparcie skargi kasacyjnej na odpowiedniej podstawie kasacyjnej z przytoczeniem jednak przepisu prawa regulującego postępowanie przed sądem drugiej instancji, którego naruszenie spowodowało - zdaniem skarżącego - wadliwe rozpoznanie zarzutu apelacyjnego. Podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut wydania postanowienia przez Sąd pierwszej instancji z naruszeniem art. 217 k.p.c. nie został jednak powiązany z naruszeniem

odpowiedniego przepisu regulującego postępowanie przed sądem drugiej instancji (np. art. 378 § 1 k.p.c.), pozostaje on zatem poza kontrola kasacyjną.

Chybiony jest także zarzut wydania zaskarżonego postanowienia z naruszeniem art. 217 k.p.c. Sąd drugiej instancji nie stosował bowiem tego przepisu. Zgłoszony zaś w apelacji wniosek o przeprowadzenie dowodu z prywatnej opinii biegłego został - co wynika wyraźnie z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia - pominięty na podstawie art. 381 k.p.c. Skarga kasacyjna nie zawiera natomiast zarzutu naruszenia tego przepisu.

Nieuzasadniony jest także zarzut wydania zaskarżonego wyroku z naruszeniem art. 386 § 4 k.p.c. polegającym - zdaniem skarżącej - „na jego niezastosowaniu, pomimo przyznania przez Sąd drugiej instancji, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy w zakresie rozpoznania złożonego zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej przesyłu”.

Przede wszystkim uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie zawiera - jak zarzuciła skarżąca - przyznania przez Sąd odwoławczy, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nierozpoznanie istoty sprawy - w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. - oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy prawnej żądania pozwu (wniosku) albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego (uczestnika postępowania). Zupełnie obojętna jest przyczyna zaniechania sądu, może więc tkwić zarówno w pasywności sądu, jak i w błędnym - co pokaże dopiero kontrola odwoławcza - przyjęciu przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania, itp.) (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315 i z dnia 23 września 1998 r. II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97 i z dnia 3 lutego 2002 r. III CKN 151/98, nie publ., wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36, z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, nie publ. i z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 1). Taka sytuacja nie zaistniała w sprawie co do podniesionego przez skarżącą zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej

odpowiadającej treści służebności przesyłu. Z motywów rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, które podzielił Sąd odwoławczy, wynika także jednoznacznie, że merytorycznej ocenie podlegał zarzut - wbrew twierdzeniom skarżącej - dotyczący nabycia przez Skarb Państwa w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu.

Nie można również podzielić zarzutu skarżącej, że postanowienia Sądu pierwszej i drugiej instancji zapadły z naruszeniem art. 626 § 2 i § 3 k.p.c. polegającym na nieprzeprowadzeniu dowodu z oględzin nieruchomości w celu ustalenia „zakresu posiadania przez uczestnika postępowania służebności gruntowej o treści służebności przesyłu urządzeń elektroenergetycznych posadowionych na nieruchomości wnioskodawców”.

Przytoczony zarzut w zakresie, w jakim dotyczy postanowienia Sądu pierwszej instancji - z powodów wskazanych przy omawianiu zarzutu naruszenia art. 217 k.p.c. - nie podlega kontroli kasacyjnej. W odniesieniu do postanowienia Sądu odwoławczego jest natomiast nieuzasadniony. Z treści przepisów art. 626 § 2 i § 3 k.p.c. wynika bowiem wyraźnie, że nałożona na sąd powinność przeprowadzenia dowodu z oględzin nieruchomości, z wyjątkiem sytuacji w nich określonej, dotyczy postępowania w sprawie o ustanowienie służebności przesyłu. Tymczasem omawiany zarzut nie został podniesiony odnośnie ustanowionej na rzecz wnioskodawców służebności przesyłu, a dotyczy nieobjętego regulacją przepisów wskazanych jako naruszone podniesionego przez skarżącą zarzutu, że są podstawy do przesłankowego stwierdzenia, iż Skarb Państwa nabył w drodze zasiedzenia służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Służebność przesyłu i służebność gruntowa odpowiadająca treści służebności przesyłu są - co uszło uwagi skarżącej - odrębnymi konstrukcjami prawa i nie można ich utożsamiać (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139).

Uznanie drugiej podstawy kasacyjnej za nieuzasadnioną oznacza, że Sąd kasacyjny przy ocenie zarzutów naruszenia prawa materialnego przez ich niewłaściwe zastosowanie jest związany ustaleniami stanowiącymi podstawę faktyczną zaskarżonego postanowienia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Mając na względzie

te ustalenia, nie można podzielić zarzutu skarżącej, że Sąd odwoławczy z naruszeniem art. 285 i art. 305³ § 1 k.c. nie uwzględnił zarzutu skarżącej, że Skarb Państwa nabył w drodze zasiedzenia służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu, obciążającą nieruchomości wnioskodawców. Wiążące w postępowaniu kasacyjnym ustalenia faktyczne nie dają bowiem podstawy do przyjęcia, że zostały spełnione - jak twierdzi skarżąca - wszystkie niezbędne przesłanki do stwierdzenia nabycie tej służebności w drodze zasiedzenia. Ponadto nie mogło dojść do naruszenia art. 305³ § 1 k.c., albowiem zawarta w nim regulacją dotyczy przejścia na inne osoby (nabywcę przedsiębiorstwa albo nabywcę urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c.), służebności przesyłu, a nie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia (art. 398¹⁴ k.p.c.).

eb